

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 12

Рівне - 2018

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Зміст	3
Вступ	6
Альтмарк А. Психологічний аналіз особистісного та професійного зростання майбутніх психологів.....	7
Бакун К. Розвиток соціального інтелекту як чинник успішної адаптації особистості.....	9
Бенещук А. Особливості формування інтелектуальної готовності старших дошкільників до навчання у школі	11
Берестень Т. Експериментальне дослідження впливу середовища на формування поведінки девіантного підлітка	13
Бігун Л. Дослідження мотивації навчальної діяльності молодших школярів.....	15
Бунечко Ю. Вплив рівня домагань на прагнення особистості до самоактуалізації	16
Бутенко С. Значення духовності в розвитку особистості.....	18
Войчук А. Психологія мотивації до навчання учнів	21
Волович М. Образ ефективного лідера у соціальній психології	22
Воробей І. Психологічні особливості формування стресостійкості як фактора успішної учбової діяльності студентів-психологів	24
Гандзюк К. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі ідентифікації підлітків	26
Главінська Е. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників як механізм соціалізації	30
Горбова А. Зміст поняття «життєва перспектива».....	32
Гордійчук О. Причини виникнення професійного вигорання у медичних працівників	34
Іваник С. Особливості прояву агресивності у студентської молоді	38
Ісічук О. Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	40
Карпик О. Психологічні детермінанти виникнення конфліктів старшокласників з педагогами.....	43
Коноплицька Ю. Особливості розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.....	45
Корчакова В. Соціально- відповідальний маркетинг як інструмент психологічного впливу на споживача	47
Кузьмич Г. Психологічні особливості проявів булінгу	50
Лавренчук К. Основні причини виникнення тривожності у молодшому шкільному віці.....	52

Лавренко В. Розвиток пізнавальних процесів у період дошкільного дитинства	54
Левчук А. Смесложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	55
Левчук Л. Психологічні особливості визначення готовності дитини до навчання у школі.....	57
Лехкобит В. Динаміка формування рефлексії у майбутніх психологів під час професійної підготовки.....	60
Лехкобит М. Інтернет-залежність підлітків як актуальна проблема сьогодення	62
Лисюк І. Психологічний зміст поняття «самоусвідомлення особистості».....	64
Ліщук І. Психологічні особливості особистісної рефлексії студентів-психологів.....	66
Лоза С. Саногенне мислення та психічне здоров'я особистості.....	68
Лозицька К. Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	70
Максимчук В. Психологічні особливості вияву лідерських якостей у студентів-психологів	73
Мартинюк А. Емоційний стан старшокласників перед ЗНО.....	75
Марчук М. Психологічні особливості девіантних проявів у ціннісному вимірі особистості	77
Матухно Є. Методи проєктивної психології: можливості та перспективи	80
Мельник І. Вплив емоційних станів тривоги та страху на особистість	83
Мирончук Д. Вплив стилю сімейного виховання на міжособистісні стосунки підлітків	85
Мислінчук Ю. Дослідження соціально-психологічних особливостей здатності особистості до емпатії.....	88
Михайлова І. Вплив мікросоціуму на формування самооцінки.....	91
Намлієва Г. Особливості особистісних змін військовослужбовців внаслідок участі в АТО	94
Недільська А. Формування психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності	97
Нетреба С. Теоретичний аналіз соціально-психологічної адаптації особистості	100
Нечидюк М. Особливості застосування арт-засобів в системі розвитку емоційного інтелекту	102
Одейчук І. Фізіологічні та психологічні симптоми стресу як загального адаптаційног осиндрому.....	104
Олійник К. Психологічні особливості впливу емоційного вигорання на професійну діяльність в дорослому віці	106

Онисковець Б. Мотиваційні чинники перфекціонізму сучасної студентської молоді	108
Остапенко М. Дослідження типів темпераменту у сучасних студентів	110
Першко О. Екологічні цінності як чинник особистісного ставлення підлітків.....	113
Погулясва М. Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	115
Похильчук А. Психологічні особливості самооцінки чоловіків та жінок	117
Прокопович І. Психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості.....	119
Работій М. Модель розвитку позитивної «Я-концепції» майбутніх практичних психологів	121
Рєбій І. Експериментальне дослідження взаємозв'язку особистісної рефлексії та креативності	124
Речун Н. Психологічні чинники конфліктної поведінки у юнаків	126
Рудь О. Взаємозв'язок рівня емоційного інтелекту із допінг-стратегіями особистості.....	129
Савгира В. Особливості ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьківських вимог і заборон	131
Сардарян М. Психологічні особливості творчої особистості.....	134
Свінтозельська К. Особливості впливу Я-концепції на професійне самовизначення старшокласників	137
Солодка В. Експериментальне дослідження проблеми саморегуляції як важливої функції психіки людини	139
Строїнська Д. Психологічні особливості кропінь-стратегій особистості	141
Сукнацька А. Самотність і особливості її переживання в юнацькому віці ...	144
Товстун Р. Заздрість як соціально-психологічний феномен	147
Хомік Т. Психологічний аналіз проблеми стресостійкості студентів у сучасній психологічній науці.....	149
Чебан Д. Мотиви, які сприяють успішному навчанню студентів.....	151
Чмелюк Т. Формування та розвиток моральних якостей дошкільників засобами казкотерапії	152
Шахрайчук І. Психологічні основи формування структури цінностей сучасної молоді	154
Широких А. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості.....	157
Якимчук М. Комунікативна креативність як компонент самопізнання індивіда	158
Марценюк А. Психологічні особливості ставлення до сексу в особистості у періоді ранньої дорослості	161

Романюк В. Функціональні резерви організму та здоров'я людини..... 165

2. Иванов В.Н. Девиантное поведження: причини і масштаби /В.Н.Иванов // Соціально-політичний журнал. – 1995. - № 2.
3. Основи практичної психології / Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. та ін.: Підручник. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
4. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста / Ф. Райс.. – СПб.: Питер, 2000. – 656 с.

УДК 159.9.018

МЕТОДИ ПРОЕКТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матухно Єлизавета, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Боречук І. О., ст. викладач

Відомо, що для дослідження неусвідомлюваних або частково усвідомлюваних уявлень, мотивів, цінностей, настановлень, способів поведінки людини стандартизовані методики, які традиційно вважають більш об'єктивними, часто виявляються малопридатними, так як дають змогу зафіксувати, лише добре усвідомлені, раціональні оцінки. На сьогодні усе більше науковців доходять висновку, що необхідно використовувати в дослідженнях не тільки вербальні методи, за допомогою яких можна вивчати здебільшого раціональні, усвідомлювані уявлення респондентів, а й широко залучати ресурси проєктивних методів, завдяки яким з'являється можливість актуалізувати неусвідомлювані ставлення і оцінки.

Особливістю проєктивних методів соціально-психологічного дослідження, що може утруднювати їх застосування, є те, що вони не мають жорсткої, формалізованої схеми збирання даних і статистичної презентації результатів. Утім, цей «недолік» нівелюється за умови їх коректного застосування і належної фахової підготовки психолога. Водночас проєктивні методи спираються на активність респондентів, враховують роль неусвідомлюваних факторів у свідомості й поведінці людини, її настановлень та уявлень у перетворенні й трансформації отримуваної інформації, у формуванні власної думки, реалізації мотивів вибору і т. ін. Таким чином, саме проєктивні методики дають змогу ефективно досліджувати неусвідомлювані або малоусвідомлювані компоненти системи буття, що стосуються особливостей особистості. А отже, проєктивні методики відкривають можливість для здійснення найбільш повного і коректного дослідження неусвідомлюваних чи малоусвідомлюваних аспектів особливостей сприймання дійсності [1, с. 12].

Застосування проєктивних методів дає змогу дослідити неусвідомлюване ставлення особистості до різних сфер життя індивіда,

оскільки в проекції, за слушним висловом Л. Ф. Бурлачука, «реалізуються раніше сформовані психологічні настановлення, що являють собою згорнуті, а тому й неусвідомлювані програми організації поведінки, які створюють готовність до сприйняття явищ та об'єктів дійсності у відомому ракурсі, відношенні суттєвого і несуттєвого» [1, с. 28].

Проективні методики часто розглядають як методичні прийоми, а також як інструменти (зазвичай додаткові) для індивідуальної психодіагностики особистості. Для того щоб зробити особливості проективних методів більш виразними, «випуклими», яскравими й помітними: традиції застосування як кількісних, так і якісних методів у соціально-психологічних дослідженнях існують доволі давно і часом конфліктують між собою. Приміром, Дж. Кемпбелл так міркує з цього приводу: «Я не можу рекомендувати ні орієнтовану на якісний підхід соціальну науку, ні процес кількісного підходу. Проте я наполегливо рекомендую обидва підходи як необхідні, взаємно доповнювальні засоби перекресної валідації» [8].

Цікавим підходом видається, зокрема, розглядати соціально-психологічне дослідження як процес, що циклічно рухається від вільних даних до строгих, і назад, по колу. Малодосліджені явища часто розпочинають вивчати саме за допомогою проективних «інструментів», оскільки вони дають найбільш «вільні», «широкі» дані. Якщо явище вивчено краще, то зазвичай використовують методики, що дають більше строгих даних [8, с. 6].

Проективні методи, так само як і якісні методи загалом, забезпечують результати, які ближче до вільного, відносно незалежного полюса континуума, оскільки вони дають змогу респондентам відповідати своїми словами, використовуючи свої категорії, поняття, власний образний ряд чи асоціації, символи. Водночас вони не позбавлені повністю структури, адже дослідник задає тему, пропонує стимульний матеріал, уточнювальні запитання тощо.

Проективні методи певною мірою дають можливість:

- подолати суб'єкт-об'єктну дихотомію природничо-наукової парадигми дослідження, оскільки широко враховують суб'єктивний досвід респондента;
- досягти цілісності в описі та розумінні явища, що вивчається, і таким чином уникнути певної дискретності інформації, яка отримується виключно кількісними методами;
- отримати інформацію, що відповідає категоріальному апарату, який використовує респондент у процесі сприймання та оцінювання подій, явищ, політичних і громадянських «постатей», інформації тощо;

- досягти поглибленого розуміння явища, що вивчається, не вдаючись до масового збирання даних;

- отримати значний обсяг даних за коротший проміжок часу, тобто швидше і порівняно дешевше, і т. ін. [1-6; 7].

І також, варто зазначити, що проєктивні методи дають змогу не тільки пізнати глибинні сторони і аспекти особистості, а й за допомогою малюнків, глини, тканин, колажів, піску, іграшок і т.д., «лікувати», «наповнювати» особистість. Дає змогу індивіду побачити, прожити, моменти життя або ситуації, які для нього є важкими, болючими, прийняти себе і свої проблеми, недоліки, особливості. За допомогою механізму, проєкційного переносу – зняти захисні механізми особистості, доторкнувшись, до її підсвідомого.

Отже, проєктивні методи дають можливість більш якісно дослідити неусвідомлювані уявлення, мотиви, цінності, способи поведінки індивіда. Застосовувати, досить не чіткі інструкції і стимульні матеріали. Надає великий вибір підручних матеріалів, при роботі з структурами особистості. Може не тільки здійснювати діагностичний аналіз, а й корекційну роботу одразу.

Список використаних джерел

1. Бурлачук Л. Ф. Введение в проективную психологию / Л. Ф. Бурлачук. – К. : Ника-Центр, 1997. – Вып. 3. – 128 с. – (Серия «Новейшая психология»).
2. Шляпникова И.А. Проективные методы психодиагностики : учеб. пособие / под ред. Е. Л. Солдатовой. – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2005. – 69с.
3. Шапарь В. Б. Практическая психология. Проективные методики / В. Б. Шапарь, О. В. Шапарь. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 480 с.
4. Соколова Е.Т. Проективные методы исследования личности / Е. Т. Соколова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 176 с.
5. Романова Е. С. Графические методы в психологической диагностике / Е. С. Романова, О. Ф. Потемкина. – М. : Дидакт, 1991. – 253 с.
6. Фоломеева Т. В. Опыт применения проективной методики «Психологический рисунок» в исследовании восприятия социальных объектов / Т. В. Фоломеева, О. М. Бартенева // Вестник Московского Университета. Серия «Психология». – 2000. – № 2. – С. 27–39.
7. Шайдуллина Ю. А. Методика психологического рисунка в качественном социально-психологическом исследовании : дис. канд. психол. наук : 19.00.05 / Шайдуллина Юлия Александровна. – М., 2005. – 180 с.

8. Богданова О. Ю. Качественные методы социально-психологических исследований : учеб. пособие / О. Ю. Богданова, И. М. Марковская. – Челябинск : Изд-во ЮУрГУ, 2001. – 106 с.

УДК 159.942:159.97

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ТРИВОГИ ТА СТРАХУ НА ОСОБИСТІТЬ

Мельник Ірина, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Дружиніна І.А., кандидат психологічних наук, доцент

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної психології вважається тривожність. Тривожність – психічний стан емоційної напруги, настороженості, хвилювання, душевного дискомфорту, підвищеної вразливості при ускладненнях, загостреного почуття провини і недооцінювання себе у ситуаціях очікування, невизначеності або передчуття неясної загрози значущій рівновазі особистості [1, с. 138 - 139].

На психологічному рівні тривожність відчувається як занепокоєння, стурбованість, нервозність і переживається у вигляді почуттів безпорадності, безсилля, незахищеності, самотності, неможливості прийняти рішення.

Тривогу як емоційний стан і як емоційну та особистісну рису, яка виникає у процесі адаптації до середовища та виконання різних видів діяльності, вивчали багато вчених. Одним з перших, хто увів положення про тривожність як про міжособистісний феномен у наукову психологію, був відомий психолог і психіатр Г. Саллівен. На його думку, напруження викликається незадоволенням потреб, які викликають порушення біологічної рівноваги, а також порушенням міжособистісної надійності, яке і породжує тривожність. Тривожність виникає від емпатійного зв'язку зі значущою людиною. А страх виявляється тоді, коли задоволення загальних потреб відкладається до тих пір, доки вони набудуть виключної сили [3, с. 267].

У кожної людини існує свій оптимальний або бажаний рівень тривожності – це так звана корисна тривожність. Оцінка людини свого стану в цьому відношенні є для нього істотним компонентом самоконтролю й самовиховання. Проте підвищений рівень тривожності є суб'єктивним проявом неблагополуччя особистості.

Говорячи про стан тривожності, слід зазначити, що він вельми мінливий і найчастіше сприяє усвідомленню особистістю свого становища в навколишньому світі. Таким чином, тривожність – індивідуально-психологічна особливість особистості, що виражається в схильності людини до переживання стану тривоги, неадекватного ситуації, або наявності низького порога її виникнення.

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 12

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 1.06.2018 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 13,8. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету